

MAGDALENA FILIPCZUK

LIN YUTANG

FILOZOF SZTUKI ŻYCIA

STUDIUM KLUCZOWYCH ZAGADNIENÍ

LIN YUTANG – FILOZOF SZTUKI ŻYCIA

Magdalena Filipczuk

**Lin Yutang –
filozof sztuki życia
Studium kluczowych zagadnień**

Kraków

Magdalena Filipczuk
Akademia Ignatianum w Krakowie
● <https://orcid.org/0000-0001-7122-1837>
✉ mkalemba@interia.pl

© Copyright by Magdalena Filipczuk, 2023

Recenzenci
dr hab. Anna Iwona Wójcik, prof. UJ
prof. dr hab. Łukasz Trzeciński

Redakcja naukowa
dr Krzysztof Korzyk

Opracowanie redakcyjne
Dorota Ilnicka

Projekt okładki
Marta Jaszczyk

ISBN 978-83-8138-856-6 (druk)
ISBN 978-83-8138-857-3 (PDF)
<https://doi.org/10.12797/9788381388573>

Na okładce wykorzystano fotografię Lina Yutanga
autorstwa Carla Van Vechtena, dostępną w domenie publicznej

Książka powstała w wyniku realizacji projektu badawczego
nr 2018/29/N/HS1/02681 finansowanego ze środków Narodowego
Centrum Nauki oraz przy wsparciu Akademii Ignatianum w Krakowie

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43
e-mail: publishing@akademicka.pl
<https://akademicka.pl>

Spis treści

Wprowadzenie	9
Stać badań	12
Główne założenia pracy i jej konstrukcja	19
Źródła finansowania	32
 Rozdział 1	
Metodologia badań filozofii porównawczej	35
Widmo europocentryzmu	35
Filozofia globalna	39
Metodologiczne konteksty badań porównawczych z filozofią chińską w tle	43
Wokół porównywania	48
Chiny jako modelowy „Inny”	53
Światy mentalne	58
Swój – obcy	62
Kanon	66
Lin – tłumacz międzykulturowy	73
Niewspółmierność systemów kultury	82
Filozofowanie w perspektywie porównawczej	85
 Rozdział 2	
Lin Yutang – koncepcja filozofii i jej kontekst interpretacyjny	91
Filozofia życia – ku doświadczaniu i przeżywaniu	92
Czy rzeczywiście filozofia życia?	111
„Śmiejąc się z Laozim” – krytyka głównego nurtu filozofii zachodniej	115
Filozofia w perspektywie terapeutycznej	121
„Ja” krytyczne – Chiny	135
„Ja” krytyczne – Zachód	141
Chiny – konstruowanie sensu	152

Rozdział 3

Lin Yutang – model artysty-filozofa	157
Wyznaczniki filozofii sztuki życia	157
Obrazowanie	161
Autoportret – gra z konwencją autobiografii	163
Kształtować życie, jakby było dziełem sztuki	170
Mądrość Konfucjusza	176
Wyrazić to, co w nas „oryginalne”	194
Satyra na filozofa	207

Rozdział 4

Lin Yutang – sztuka myślenia, pisania i czytania	217
Sztuka w codziennym życiu	217
Doskonalenie siebie	225
Filozofowanie jako konwersacja	232
<i>Dan</i> – niewypowiedziane i niewypowiadalne	236
Wyrażenia metaforyczne	244

Rozdział 5

Lin Yutang – poszukiwania religijne	253
Lina definicja religii	257
Metaforyczność i poetyckość	258
Lina inspiracja daoizmem	261
Inspiracja amerykańskim pragmatyzmem	269
Synkretyzm religijny i „chiński charakter”	273

Wnioski	277
Odwrót od celu, ku doświadczaniu radości życia	277
Rekapitulacja	287

Bibliografia	291
--------------------	-----

Streszczenie	315
--------------------	-----

Summary	319
---------------	-----

Indeks osobowy	323
----------------------	-----

Rodzicom

Wprowadzenie

Celem mojej pracy było zbadanie dorobku piśmienniczego Lina Yutanga z perspektywy filozoficznej, ze szczególnym uwzględnieniem metodologii filozofii porównawczej. Filozofia Lina nie jest monolityczna, nie było też zamiarem twórcy zamykanie jej w system w zachodnim rozumieniu tego słowa¹ – autor podejmuje filozoficzny namysł, lecz – w sposób charakterystyczny dla chińskich filozofów – nie przedstawia własnych przemyśleń w formie zdyscyplinowanego wywodu będącego ciągiem racjonalnych argumentów oczekiwanych zwykle w pracach filozofów akademickich. Jego dzieło łączy w sobie wiele złożonych wątków filozoficznych, stopniowo przeobrażając się i krystalizując w miarę rozwoju myśli samego filozofa. Zważywszy na rozmiary korpusu pism tego autora, w przedstawianej monografii zajmuję się jego twórczością niebeletrystyczną, obejmującą teksty napisane po angielsku i (z nielicznymi wyjątkami) nieprzełożone przez Lina na język chiński, natomiast niekiedy dostępne w wersji dwujęzycznej². Ta decyzja wyznacza zarazem przedmiot moich badań – interesuje mnie tu przede wszystkim konstrukcja filozoficznego „ja”, stworzonego przez Lina na użytek zachodniego czytelnika w procesie autokreacji obejmującej filozoficzną eseistykę tego autora.

¹ Jeśli chodzi o sceptycyzm Lina wobec wszelkich metodycznych i systematycznych ujęć w filozofii, zob. np. Y. Lin, *My Country and My People*, New York, NY 1935; idem, *The Importance of Living*, New York, NY 1937; idem, *The Pleasures of a Nonconformist*, New York, NY 1962; idem, *The Little Critic: The Bilingual Essays of Lin Yutang*, Beijing 2012; idem, *On the Wisdom of America*, New York, NY 1950.

² Zob. Y. Lin, *The Little Critic...*

Lin Yutang (1895-1976) uchodzi za jednego z czołowych dwudziestowiecznych chińskich pisarzy i filozofów. Znany jako językoznawca, myśliciel, pisarz i tłumacz, już w latach trzydziestych ubiegłego stulecia opublikował wysoko ocenione *My Country and My People* oraz *The Importance of Living*. Był autorem niezwykle wszechstronnym, erudytą o rozległej wiedzy i wielkiej różnorodności zainteresowań, nadto człowiekiem o ciętym dowcipie i praktycznym podejściu do życia. Wywodzący się z rodziny pastora wykształconego w kulturze zachodniej i zarazem konfucjanisty, Lin otrzymuje stypendium na Uniwersytecie Harvarda, wybierając jako przedmiot studiów literaturę porównawczą (jego mistrzami w tym zakresie były tak znane postaci ówczesnej humanistyki, jak nauczyciele Thomasa Stearnsa Eliota: Bliss Perry, Irving Babbitt czy George L. Kittredge³). W 1922 roku kończy studia w Harvardzie i wyjeżdża do Europy. Po krótkim pobycie we Francji przenosi się do Lipska, gdzie pozostaje do czasu uzyskania w 1923 roku doktoratu z językoznawstwa (dokładniej – z chińskiej fonetyki) na tamtejszym uniwersytecie. Lipskie studia trwały stosunkowo krótko, gdyż Lin, jeszcze zanim zaczął pisać po angielsku i uważać się za ambasadora kultury chińskiej⁴ na Zachodzie, dał się poznać w Chinach jako dobrze zapowiadający się badacz chińskiej leksykografii, obeznany z arkanami pracy naukowej. Wkrótce po uzyskaniu stopnia akademickiego zostaje wykładowcą literatury angielskiej na uniwersytecie w Pekinie. W tym też okresie zaczyna krytykować politykę oraz zjawiska społeczno-kulturowe współczesnych sobie Chin, narażając się tym samym na represje władz i ostatecznie, w 1936 roku, emigruje do Ameryki, aby poświęcić się pisaniu po angielsku⁵. W kraju tym spędza ponad trzydzieści lat. Umiera w 1976 roku jako uznany autor i myśliciel, kilkakrotnie nominowany do Literackiej Nagrody Nobla.

³ Zob. więcej o relacji Lina Yutanga z profesorami z Harvardu, zwł. z I. Babbitem: A.O. Aldridge, *Irving Babbitt and Lin Yutang*, „Modern Age” 1999, 41(4), s. 319-320.

⁴ Zob. J. Ha, *The Writer as Migrant*, Chicago, IL 2008, s. 12.

⁵ *Ibidem*, s. 13.

W ciągu swego długiego życia Lin publikuje ponad sześćdziesiąt książek, z czego czterdzieści w języku angielskim – siedem z nich to powieści, pozostałe – dzieła niesfabularyzowane. Lista niebeletrystycznych utworów Lina obejmuje książki poświęcone chińskim mędrcom i artystom-filozofom, tłumaczenia starożytnych tekstów takich autorów, jak Laozi (najpewniej VI wiek p.n.e.) i Konfucjusz (551-479 p.n.e.), książki poświęcone chińskiej teorii sztuki czy historii chińskiej prasy oraz eseje, zwykle utrzymane w tonie osobistym – zarówno rozbudowane, jak i krótkie. Pierwsza anglojęzyczna książka Lina – *My Country and My People* (1935) – powstała, gdy był jeszcze w Chinach⁶ i wraz z kolejną, *The Importance of Living*, stała się bestsellerem w Stanach Zjednoczonych – krótko po tym, kiedy Lin ukończył czterdzieści jeden lat. Obie były świadectwem jego twórczej niezależności. Wyłaniający się z nich obraz autora nie pozostawiał wątpliwości, że ma się do czynienia z człowiekiem o zdecydowanych poglądach na temat własnej wolności jako twórcy (w dalszej części pracy dowiodę, że jako artysta i filozof Lin kierował się niemal wyłącznie własnym sądem, to zaś, jak się przedstawiał w swoich pismach, wiąże się z całością jego przemysła)⁷.

Zależnie od etapu ewolucji poglądów filozoficznych Lina oraz jego rozwoju jako pisarza i myśliciela – i nie bez wpływu preferencji interpretatorów – najczęściej uznaje się go za autora mocno osadzonego w daoizmie, buddyzmie czy konfucjanizmie, niemniej jednak spora część badaczy podkreśla również jego ukierunkowanie na myśl Zachodu, akcentując chrześcijańskie wątki jego myśli, pojawiające się w tekstach Lina zwłaszcza po 1959 roku.

Analizując twórczość Lina, warto pamiętać, że dorastał on w Chinach w okresie głębokich przemian kulturowych i obyczajowych,

⁶ *Ibidem*, s. 12-13.

⁷ W tym sensie trudno się zgodzić z opinią Rivi Handler-Spitz, że Lin realizował politykę wydawców. Por. R. Handler-Spitz, *Collaborator or Cannibal? Montaigne's Role in Lin Yutang's Importance of Living*, [w:] *The Cross-Cultural Legacy of Lin Yutang: Critical Perspectives*, ed. S. Qian, Berkeley, CA 2015, s. 144.

charakteryzujących się stopniowym odchodzeniem od tradycji, rugowanej przez modernizm wraz z towarzyszącymi mu zjawiskami, z których najważniejszym było wypieranie tradycyjnych chińskich wartości przez inne, będące częścią ówczesnej kultury zachodniej, propagowane przez zwolenników okcydentalizacji. Zważywszy zaś na kosmopolityczne z ducha środowisko rodzinne, nietrudno zauważyć, że Lin był, jak się wydaje, szczególnie predysponowany do roli, którą z czasem zacznie odgrywać jako w pełni już ukształtowany autor i myśliciel – roli kulturowego pośrednika między Wschodem i Zachodem.

We współczesnych badaniach nad twórczością Lina daje się zauważyć istotną lukę – jego myśl filozoficzna jest marginalizowana w opracowaniach piszących o nim autorów. U części badaczy można zauważyć tendencję do ujmowania aktywności Lina w kontekście quasi-biograficznym⁸. W poświęconych mu pracach – traktujących raczej o zagadnieniach technicznych i szczegółowych – brak ogólniejszej perspektywy umożliwiającej umieszczenie wątków filozoficznych obecnych w jego dziełach w szerszym kontekście porównawczym. Tymczasem właśnie takie ujęcie wydaje mi się najbardziej obiecujące i w tym kierunku zmierzałam w badaniach, których rezultaty przynosi przedstawiana monografia.

Stań badań

Mimo trafności wielu rozpoznań Lina Yutanga dotyczących chińskiej kultury oraz głębi jego filozofii, w żadnym z głównych języków Zachodu nie powstało jak dotąd wyczerpujące studium jego myśli. Znaczna

⁸ Podejście to dobrze obrazują tytuły nielicznych opracowań dotyczących Lina Yutanga, takie jak: D.J. Sohier, „The Life and Times of Lin Yutang”, New York, NY 1991 [niepublikowana rozprawa doktorska] – tytuł ten jest trawestacją tytułu książki Lina Yutanga *The Gay Genius: The Life and Times of Su Tungpo*, New York, NY 1947; R.J. Ricci, „What Maketh the Man? Towards a Psychobiographical Study of Lin Yutang”, Adelaide 2013 [niepublikowana praca magisterska] czy S. Qian, *Liberal Cosmopolitan: Lin Yutang and Middling Chinese Modernity*, Leiden 2011.

część poświęconych mu publikacji dotyczy bądź jego biografii, bądź poglądów społeczno-kulturowych, bądź też kontekstu historycznego jego działalności. Sporo również napisano o Linie Yutangu jako pisarzu, znacznie rzadziej natomiast dyskutowano o jego tekstach niefabularnych. W Chinach długo kładziono nacisk na jego rolę jako autora literatury pięknej. Jego głos poza kontekstem literackim był jednak zasadniczo ignorowany – Lin Yutang pozwalał sobie bowiem na krytykę komunistycznego rządu chińskiego i wyrażał zdecydowany sprzeciw wobec dominującej wówczas w Chinach ideologii komunistycznej. Literatura przedmiotu jest więc dość ograniczona, zwłaszcza jeśli chodzi o opracowania naukowe – tekstów popularnych jest więcej, są to przede wszystkim recenzje, eseje, polemiki itp. Poświęcone Linowi Yutangowi monografie i artykuły naukowe dotyczą głównie jego działalności jako komentatora, tłumacza i felietonisty – kładzie się w nich nacisk na analizę jego wypowiedzi dotyczących różnych kwestii aktualnych za życia twórcy, zwłaszcza stosunków chińsko-amerykańskich i chińsko-japońskich, chińskich zwyczajów czy też – mówiąc ogólnie – jego opinii w sprawach społeczno-politycznych wygłaszanych przezeń jako przedstawiciela „chińskiego świata” w świecie zachodnim. Zachodni badacze interesują się Linem Yutangiem głównie ze względu na jego niezwykłą biografię intelektualną. Dwie powstałe w ostatnich latach monografie akademickie oraz prace naukowe obejmujące jego nieliterackie publikacje⁹ koncentrują się właśnie na tych konkretnych aspektach jego twórczości.

Na Zachodzie tylko nieliczni badacze zajmowali się Linem Yutangiem jako oryginalnym myślicielem, w związku z czym w większości przypadków mamy do czynienia z wybiórczymi interpretacjami fragmentów jego filozofii, dokonywanymi na marginesie innych wątków. Do najważniejszych rozpoznań tego rodzaju, którymi się inspirowałam, należy zbiór tekstów wystąpień z konferencji poświęconej Linowi Yutangowi zatytułowany *The Cross-Cultural Legacy*

⁹ Zob. R.J. Ricci, *op. cit.*; S. Qian, *Liberal Cosmopolitan...*; idem, *Lin Yutang and China's Search for Modern Rebirth*, Singapore 2017.

of Lin Yutang: Critical Perspectives¹⁰, wydany przez Qiana Suoqiao, czołowego znawcę i badacza życia i twórczości Lina. Światło na oryginalność myśli Lina rzucają również artykuły Wing-tsit Chana, który niezwykle cenił Lina jako filozofa, tłumacza i komentatora dzieł klasycznych, poświęcając mu sporo miejsca w swoich publikacjach, w tym także w kompendiach dotyczących chińskiej filozofii¹¹.

Na niesatysfakcjonujący stan badań związany z Linem Yutangiem zwraca się uwagę zwłaszcza w XXI wieku. W grudniu 2011 roku zorganizowano w Hongkongu konferencję w całości poświęconą Linowi Yutangowi – „The Cross-Cultural Legacy of Lin Yutang in China and America”. Jej uczestnicy wyrazili potrzebę intensyfikacji badań nad twórczością Lina – w szczególności nad tym, co wyróżnia go jako myśliciela na tle współczesnych mu pisarzy i filozofów – oraz rozważali możliwość ożywienia jego myśli. Analizując oryginalność i znaczenie myśli Lina Yutanga, wskazywano m.in., że zdanie sobie sprawy z jej swoistości wymaga wyjścia poza kontekst badań międzykulturowych czy studiów nad dialogiem chińsko-amerykańskim, nie mówiąc już o badaniach ściśle sinologicznych¹², i podkreślono celowość wzięcia pod uwagę filozoficznego wymiaru tego przedsięwzięcia, z uwzględnieniem jego uniwersalnego charakteru.

Współczesne tendencje w tym zakresie pozostają w zgodzie ze wspomnianymi sugestiami – określanie Lina Yutanga mianem filo-

¹⁰ Zob. *The Cross-Cultural Legacy of Lin Yutang: Critical Perspectives*, ed. S. Qian, Berkeley, CA 2015, zwłaszcza zaś teksty: C.-P. Chou, *On Lin Yutang: Between Revolution and Nostalgia*, s. 19-37; Ch. Laughlin, *Lin Yutang's Unique Adoption of Tradition*, s. 38-48; R. Handler-Spitz, *op. cit.*; J. Sample, *His Country and His Language: Lin Yutang and the Interpretation of Things Chinese*, s. 185-200.

¹¹ Zob. np. W. Chan, *Laotse, the Book of Tao, The Wisdom of China and India by Lin Yutang*, „Journal of the American Oriental Society” 1945, 65(3), s. 210-211; idem, *Lin Yutang: Critic and Interpreter*, „The English Journal” 1947, 36(1), s. 1-7; idem, *Review: The Wisdom of Confucius by Lin Yutang*, „Pacific Affairs” 1940, 13(4), s. 483-487; idem, *A Source Book in Chinese Philosophy*, Princeton, NJ 1963.

¹² Zob. W. Sima, *The Cross-Cultural Legacy of Lin Yutang in China and America*, „China Heritage Quarterly” 2012, 29, [on-line:] http://www.chinaheritagequarterly.org/scholarship.php?searchterm=029_sima.inc&issue=029 – 7 II 2023.

zofa nie jest w XXI wieku kontrowersyjne, odkąd uznano, że znaczna część jego pism niebeletrystycznych może być postrzegana jako wyraz oryginalnej filozofii zakorzenionej w kulturze chińskiej¹³. Choć sposób jej uprawiania przez Lina odbiega od współczesnego, zachodniego rozumienia tej aktywności jako sprofesjonalizowanej i zinstytucjonalizowanej działalności akademickiej, niemniej jednak propozycja ta zasługuje na poważniejsze studia filozoficzne¹⁴. Kwestie te są obecnie przedmiotem debaty, ponieważ Lin Yutang – wraz z takimi, bliskimi mu myślicielami, jak Ralph Waldo Emerson, Henry David Thoreau czy Michel de Montaigne – należy do licznej grupy myślicieli, których miejsce pośród filozofów nie jest ustalone raz na zawsze.

Biograficzne czy też historyczno-socjologiczne podejście większości badaczy do działalności Lina Yutanga sprawia, że przyjmują oni raczej perspektywę chronologiczną, poszukując prawidłowości i faz rozwoju jego myśli. Wyróżnia się więc różne okresy jego aktywności – gdyby brać pod uwagę światopogląd filozoficzno-religijny Lina, można by wskazać trzy fazy: 1) wczesną, kiedy – jeszcze w młodości – pozostawał pod wpływem religii chrześcijańskiej i wykształcenia zachodniego; 2) dojrzałą, w której określa samego siebie mianem poganina¹⁵, a badacze są zgodni, że dominantą tego okresu jest zwrot ku tradycyjnej kulturze chińskiej, oraz 3) fazę późną, liczoną od 1959 roku, kiedy Lin przechodzi na chrześcijaństwo. W związku z tym warto przypomnieć, iż Qian, autor dwóch monografii poświęconych Linowi, zauważa, że chociaż podejmował on tak wiele tematów, „bestsellery Lina wyraźnie skupiają się na chińskiej kulturze i filozofii”¹⁶. Te właśnie wątki jego twórczości są głównym przedmiotem moich analiz.

¹³ Por. R. Ricci, *op. cit.*, s. 187; S. Qian, *Lin Yutang...*, s. 199.

¹⁴ S. Chan, D. Lee, *Lin Yutang: Reinterpreting the Ancients for Moderns*, „Journal of the Oriental Society of Australia” 2015, 47, s. 117.

¹⁵ Zob. rozdział *Why I Am a Pagan*, [w:] Y. Lin, *The Importance of Living*, New York, NY 1937, s. 400-410; idem, *From Pagan to Christian*, Cleveland, OH 1959.

¹⁶ S. Qian, *Lin Yutang...*, s. 199.

Streszczenie

Monografia *Lin Yutang – filozof sztuki życia. Studium kluczowych zagadnień* prezentuje dorobek Lina Yutanga (1895-1976), chińskiego pisarza, myśliciela, tłumacza, językoznawcy i wynalazcy, ujęty z perspektywy filozoficznej, ze szczególnym uwzględnieniem metodologii współczesnej filozofii porównawczej.

Lin Yutang to przede wszystkim myśliciel i dwujęzyczny autor, wychowany i wykształcony w dwóch kulturach – rodzimej, chińskiej, oraz chrześcijańskiej kulturze anglojęzycznej – który dzięki zdolnościom intelektualnym oraz niezwyklej erudycji stał się łącznikiem między cywilizacją chińską a cywilizacją zachodnią XX wieku, w dosłownym i metaforycznym sensie tłumaczem dzieł kultury chińskiej dla zachodniego odbiorcy. W ciągu długiego życia Lin opublikował ponad 60 książek, z czego 40 tytułów w języku angielskim – tylko siedem z nich to powieści, reszta to dzieła niesfabularyzowane. Lista owych niebeletrystycznych utworów obejmuje m.in. krótsze i dłuższe eseje, opracowania dotyczące starożytnych mędrców chińskich – Konfucjusza, Laoziego czy Zhuangziego – tłumaczenia ich dzieł oraz antologie tekstów filozoficznych i mądrościowych. O popularności Lina w świecie Zachodu zadecydowała wszakże translacja kultury chińskiej na grunt zachodni oraz jego niezwykle cenione utwory literatury pięknej. Po ukazaniu się dwóch książek: *My Country My People* (1935) oraz *The Importance of Living* (1937) autor zyskał ogromną sławę jako „chiński filozof”, jednak jego myśl filozoficzna, rozproszona w różnych dziełach, rzadko bywała przedmiotem badań akademickich.

Przedstawiane studium jest próbą przynajmniej częściowego wypełnienia luki w badaniach nad Linem Yutangiem i jego twórczością. Autorka zajmuje się w nim rzadko eksponowanym w opracowaniach naukowych aspektem jego dzieł – oryginalną filozofią zwaną przezeń „filozofią życia” lub „filozofią liryczną”. Jej istotą jest dialog z przebogatą tradycją filozofii chińskiej. Obfite czerpanie z tradycji konfucjańskiej oraz daoistycznej idzie

w niej w parze ze świadomym inspirowaniem się twórczością M. de Montaigne'a, R.W. Emersona, H.D. Thoreau oraz im podobnych. Filozofia Lina nie jest zwartym systemem w zachodnim rozumieniu tego terminu – są to raczej rozmaite wątki filozoficzne, rozwijane w wielu publikacjach i przybierające różny kształt, w miarę krystalizowania się jego filozoficznej wizji.

Ze względu na ponadprzeciętną liczbę publikacji Lina Yutanga przedmiotem badań autorka uczyniła wszystkie utwory niefabularne jego pióra powstałe w języku angielskim i skierowane do zachodniego czytelnika, ze szczególnym uwzględnieniem esejów. Obszerna filozoficzna twórczość Lina, posługującego się tym najbardziej hybrydycznym z obecnych w języku angielskim gatunków literackich, wymyka się próbom jednoznacznego zamknięcia w którejś z chińskich czy zachodnich skonwencjonalizowanych form. W pracy wskazano zatem najważniejsze chińskie i zachodnie konteksty gatunkowe jego pism. W zakres chińskich wchodzi: aforystyczny esej z epoki dynastii Ming, uprawiany w Chinach nurt krytycznoliteracki zwany „liryczną krytyką literacką” oraz XX-wieczna eseistyka chińska, zwłaszcza zaś jej krótka, niesformalizowana forma wyróżniająca się literackim stylem – *xiaopin wen* – należąca do *xianqing wenxue* (literatury czasu wolnego). Za najważniejszy zachodni kontekst gatunkowy i stylistyczny filozoficznego pisarstwa Lina uznano anglojęzyczny esej filozoficzny.

Tak więc praca przynosi wieloaspektową analizę funkcjonowania filozoficznego „ja” uobecniającego się i uobecnianego w pismach Lina – ten zabieg organizuje strukturę wyводу obejmującego różne wymiary jego filozoficznej aktywności, w ich związku z postrzeganiem przezeń tradycji, z którą się utożsamia.

Kontekstem wyznaczającym ramy metodologiczne poszukiwań autorki są standardy współczesnej filozofii porównawczej, w związku z czym zarysowano tu również aktualną debatę w jej obrębie, przywołując wątki ważne dla przedstawianego studium – na ich tle analizowana jest myśl i dokonania Lina Yutanga jako tłumacza międzykulturowego, w odniesieniu ich do jego własnej refleksji metafilozoficznej.

Główne idee Lina „filozofii życia” zostały omówione na tle trzech zachodnich nurtów filozoficznych: filozofii sztuki życia w ujęciu Alexandra Nehamasa, filozofii jako sposobu życia oraz filozofii jako terapii. Charakterystyczne dla tego podejścia, wielokrotnie podejmowane przez Lina próby diagnozowania współczesnej mu kultury Zachodu, formułowanie krytyki pod adresem jej standardów i instytucji oraz proponowanie środków tera-

peutycznych mających pomóc jej uczestnikom autorka uznaje za przedsięwzięcie *par excellence* filozoficzne, mające antecedence w starożytnej Grecji, gdzie filozofię ceniono nie tylko za jej walory poznawcze, lecz również za uzdrawiający wpływ na umysły ulegające chorobom ducha.

Charakterystycznym rysem filozoficznej twórczości Lina jest jej wymiar estetyczny, stąd też znaczna część pracy dotyczy inspiracji Lina swoście rozumianym modelem artysty-filozofa – zarówno dla niego, jak i dla innych przedstawicieli filozofii życia jej uprawianie jest aktywnością nie tylko teoretyczną, lecz również – czy przede wszystkim – praktyczną, zwłaszcza w zakresie kształtowania siebie i własnego życia zgodnie z głoszonymi poglądami. Podążając tym tropem, autorka przedstawia w tekście techniki przekształcania i wyrażania siebie, charakterystyczne dla tradycyjnej/klasycznej filozofii chińskiej oraz odnośnych nurtów filozofii zachodniej, i w odniesieniu do nich interpretuje najważniejsze wątki w Lina filozoficznym ujęciu sztuki życia i samej sztuki, ze szczególnym uwzględnieniem sztuki pisanie oraz ogromnej siły oddziaływania literackiej i językowej formy jego dzieł.

Wreszcie, dla pełności obrazu, w książce omówiono również Lina ujęcie religii i jej rolę w kształtowaniu się filozoficznego „ja” tego autora, zwracając uwagę na wpływ synkretyzmu religijnego, umożliwiającego Linowi swobodne poruszanie się w obrębie trzech głównych tradycji konstytutywnych dla chińskiej religijności: konfucjanizmu, daoizmu i buddyzmu.

Przywołanie w pracy wspomnianych kontekstów, uprawomocnione dzięki wykorzystaniu metodologii filozofii porównawczej, okazało się heurystycznie płodne – rezultaty prezentowanych badań przekonują, że ujęcie przedsięwzięcia filozoficznego Lina z zaproponowanej tu perspektywy pozwala uchwycić jego wewnętrzną logikę, która nie została wcześniej opisana ani zinterpretowana w literaturze przedmiotu.

Słowa kluczowe: filozofia porównawcza, filozofia chińska, filozofia życia, kultura chińska, filozofia współczesna

Summary

Lin Yutang – a Philosopher of the Art of Life

A Study of Key Themes

The aim of this monograph is to present an interpretation of the works of Lin Yutang (1895-1976), a Chinese writer, thinker, translator, linguist, and inventor, from a philosophical perspective, with a special emphasis on the methods of contemporary comparative philosophy.

Lin Yutang was, above all, a bilingual author and thinker, raised and educated simultaneously in two cultures, i.e. the Chinese tradition and the Christian culture of the English-speaking world. His immense erudition and intellectual ability naturally marked him out as an intermediary between the Chinese tradition and 20th-century Western civilization; in both a literal and a metaphorical sense, he translated the works of Chinese culture for the Western reader. In his long life, Lin published more than sixty books, forty of which came out in English; only six of these were novels. The list of his non-fiction pieces is much longer and includes, e.g. short and long essays, monographs on ancient Chinese sages, such as Confucius, Laozi or Zhuangzi, and their translations and anthologies. Lin gained particular popularity with several highly applauded fiction books and an effort to transplant Chinese culture to the West. After the publication of *My Country My People* (1935) and *The Importance of Living* (1937), he rose to great fame as a “Chinese philosopher,” but his philosophical thought, scattered throughout his many writings, has rarely been the subject of academic research.

The book here presented is an attempt at least partially to fill this gap in research on Lin Yutang and his work. It focuses on an aspect that has thus far scarcely been addressed, i.e. his original philosophy, which he himself referred to as a “philosophy of life” or “lyrical philosophy,” and the essence of which consists in a dialogue with the rich tradition of Chinese philosophy. Heavily indebted to Confucian and Daoist tradition, Lin was also inspired

by the work of philosophers such as M. de Montaigne, R.W. Emerson, and H.D. Thoreau. His philosophy is not a coherent system in the Western understanding of the term; rather, it is a weaving-together of diverse philosophical threads developed across various works, which took on different shapes as his original vision gradually crystallized.

Because of the sheer number of Lin Yutang's works, a strict selection of primary sources had to be made. The study encompasses all of his non-fiction pieces written in English and targeted at the Western reader. Mostly transmitted through the medium of an essay, the most hybrid among the literary genres of the English language, Lin's philosophical writings elude all attempts to assign them unambiguously to any of the conventional Western or Chinese forms. The dissertation highlights the major Chinese and Western genres that provide the best context for his writings. The former include, e.g. the 20th-century Chinese essay, and especially the short, non-formalized variety characteristic for its literary style, known as *xiaopin wen*, which belongs to the broader category of *xianqing wenxue* (the literature of leisure); the aphoristic essay of the Ming period; and the critical current known in China as "lyrical literary criticism." The most important Western context for Lin's genre and style can be found in the English philosophical essay.

Because of the nature of the above genres and the way in which Lin employs them, the principal goal was to carry out a comprehensive analysis of the philosophical "self" that emerges in his writings. It is around this aspect that the study of the many dimensions of Lin's philosophical activity revolves; this is also the axis along which the argument is organized. Hence, the focus is primarily on the perspective taken by the philosophical "self" that appears in these texts, or in other words, the way in which Lin Yutang presents his own vision of the tradition from which he hails and with which he identifies.

Also outlined is the current debate on the methodological aspects of comparative philosophy with an emphasis on those themes that apply to the study undertaken in this dissertation and provide a context for a reconstruction of Lin's metaphilosophical thought. Lin is presented as an inter-cultural interpreter and his "philosophy of life" is analyzed against the background of three Western philosophical currents: the philosophy of the art of life, as laid out by Alexander Nehamas, philosophy as a way of life, and philosophy as therapy. Lin's effort to diagnose the Western culture of his day, critique it, and prescribe a therapy constitutes a philosophical enterprise *par ex-*

cellence, with important antecedents in ancient Greece, where philosophy was often conceived of as a medicine. Subsequently, the discussion turns to Lin's inspiration by the model of a philosopher-artist; representatives of this current share a vision of philosophy not only as a theoretical, but also, or rather above all, practical endeavor, especially as concerns shaping oneself and one's life in accordance with one's ideas. Therefore, an outline is offered of the typical techniques employed to mold and express one's self in traditional/classical Chinese philosophy, as well as the relevant currents of Western thought, which are then used as a background for a reconstruction of the most important themes in Lin's philosophical conception of the art of life and art as such, with a special emphasis on the art of writing and the immense impact of the literary and linguistic aspect of Lin's work. Finally, the dissertation addresses Lin's ideas on religion and its role in shaping his philosophical "self," with a special emphasis on his religious syncretism, which allowed him to move freely between the three traditions constitutive of the Chinese approach to religion: Confucianism, Daoism and Buddhism.

Invoked throughout the book, all these contexts, buttressed by the methods of comparative philosophy, have proved heuristically fertile; looking at Lin's philosophy from the proposed perspective makes it possible to capture its internal logic, which has not yet been described or interpreted in the literature on the subject.

Keywords: comparative philosophy, Chinese philosophy, philosophy of life, Chinese culture, contemporary philosophy

Bibliografia

Publikacje Lina Yutanga

Książki

- A Collection of Essays on Linguistics*, Shanghai 1933.
A History of the Press and Public Opinion in China, Chicago, IL 1936.
All World Talk, vol. 1, Taipei 1965.
Between Tears and Laughter, New York, NY 1943.
Chinese Theory of Art: Translations from the Masters of Chinese Art, London 1967.
Chinese-English Dictionary of Modern Usage, Hong Kong 1972.
Famous Chinese Short Stories: Retold by Lin Yutang, Washington, DC 1952.
From Pagan to Christian, Cleveland, OH 1959.
Harvest Moon on the West Lake: Selected Essays on Life Philosophy of the Chinese, transl. Y. Lin, Wrocław 2019.
Imperial Peking: Seven Centuries of China, Oxford 1960.
Looking Beyond, New York, NY 1955. Wyd. brytyjskie: *The Unexpected Island*, London 1955.
Memoirs of an Octogenarian, Taipei 1975.
Moment in Peking, New York, NY 1939.
My Country and My People, New York, NY 1935.
On the Wisdom of America, New York, NY 1950.
Peace Is in the Heart, Sydney 1948.
Reading in Modern Journalistic Prose, Shanghai 1931.
Selected Bilingual Essays of Lin Yutang, ed. S. Qian, Hong Kong 2010.
Selected Essays by Lin Yutang, Tianjin 1987.
The Chinese Theory of Art: Translations from the Masters of Chinese Art, New York, NY 1967.
The Chinese Way of Life, Cleveland, OH 1959.
The Gay Genius: The Life and Times of Su Tungpo, New York, NY 1947.
The Importance of Living, New York, NY 1937.
The Importance of Understanding, Cleveland, OH 1960.
The Little Critic: The Bilingual Essays of Lin Yutang, Beijing 2012.
The Pleasures of a Nonconformist, New York, NY 1962.

- The Vigil of a Nation*, New York, NY 1944.
The Wisdom of China and India, New York, NY 1942.
The Wisdom of Confucius, New York, NY 1938.
The Wisdom of Lao-tse, Beijing 2014.
Widow, Nun and Courtesan: Three Novelettes from the Chinese, Translated and Adapted by Lin Yutang, New York, NY 1950.
With Love and Irony, New York, NY 1940.

Teksty rozproszone (artykuły, eseje, felietony, listy)

- A Note on Lao-tse*, „Eastern World” 1949, 3, s. 18-19.
Call for Essay Translations and Promoting Humour, „Chengbao fukan” 1924, 115, s. 3-4.
Confucius as I Know Him, [w:] Y. Lin, *The Little Critic: The Bilingual Essays of Lin Yutang*, Beijing 2012, s. 70-85.
First Impressions in America: Letter to a Chinese Friend, „Asia” 1936, 36, s. 743-745.
Growing Old Gracefully, [w:] *Vice and Virtue in Everyday Life: Introductory Readings in Ethics*, compiled by Ch. Sommers, F. Sommers, Fort Worth, TX 1993, s. 751-757.
Impressions on Reaching America, [w:] *Land without Ghosts: Chinese Impressions of America from the Mid-Nineteenth Century to the Present*, eds R.D. Arkush, L.O. Lee, Berkeley, CA 1936, s. 160-163.
Lin Yutang, [w:] *I Believe: The Personal Philosophies of Certain Eminent Men and Women of Our Time*, ed. C. Fadiman, New York, NY 1939, s. 157-172.
My Steps Back to Christianity, „The Reader's Digest” 1959, 75, s. 58-61.
Orient-Occident Cultural Co-Operation Stressed, „UNESCO Courier” 1948, 1(8), s. 3.
Preface to „Six Chapters of a Floating Life”, „T'ien Hsia Monthly” 1935, 1 (August), s. 72-75 [bilingual].
Quality of the Chinese Mind, „Asia” 1934, 34, s. 728-731.
Some Hard Words About Confucius, „Harpers Monthly Magazine” 1935, 170, s. 717-726.
The Aesthetics of Chinese Calligraphy, „T'ien Hsia Monthly” 1935, 1 (December), s. 495-507 [Collected in *Confucius Saw Nancy and Essays About Nothing*].
The Inner Man, [w:] *The Treasure Chest: An Anthology of Contemplative Prose*, ed. J.D. Adams, New York, NY 1946, s. 341-342.
The Little Critic: The Humour of Feng Yu-hsiang, „The China Critic” 1933, 6 (October 12), s. 1009-1010 [Collected in *A Nun of Taishan and Other Translations*].
The Little Critic: The Monks of Tienmu, „The China Critic” 1935, 10 (August 29), s. 205-206 [Collected in *Confucius Saw Nancy and Essays About Nothing*].
The Little Critic: What I Want, „The China Critic” 1933, 6 (July 13), s. 693-694 [bilingual, Collected in *The Little Critic: Second Series*].

Monografia *Lin Yutang – filozof sztuki życia* Magdaleny Filipczuk stanowi omówienie głównych wątków filozoficznej twórczości Lina Yutanga, żyjącego w latach 1895-1976 wybitnego chińskiego pisarza, myśliciela, tłumacza i językoznawcy, niezwykle cenionego nie tylko za utwory literatury pięknej napisane w języku chińskim i angielskim, lecz również za ogromny wkład w zaznajomienie zachodnich odbiorców z najważniejszymi kategoriami wyrafinowanej kultury i klasycznej filozofii Państwa Środka.

Na szczególną uwagę zasługuje przedstawienie oryginalnej propozycji Lina zwanej przezeń „filozofią życia” lub „filozofią liryczną” na tle pokrewnych nurtów filozofii zachodniej. Jej istotą jest zwrócenie uwagi nie tylko na teoretyczne aspekty filozofowania, lecz również – czy przede wszystkim – na jego praktyczny wymiar, zwłaszcza w zakresie kształtowania siebie i własnego życia zgodnie z głoszonymi poglądami. Sam Lin wprowadza czytelnika w jej arkana, nie tylko obficie czerpiąc z tradycji konfucjańskiej i daoistycznej, lecz również nawiązując do twórczości M. de Montaigne’a, R.W. Emersona, H.D. Thoreau oraz im podobnych. Podążając tym tropem, autorka omawia techniki przekształcania i wyrażania siebie charakterystyczne dla tradycyjnej filozofii chińskiej oraz odnośnych nurtów filozofii zachodniej, interpretując w ich kontekście najważniejsze wątki w Lina filozoficznym ujęciu sztuki życia, ze szczególnym uwzględnieniem sztuki pisania.

Tę problematykę, rzadko eksponowaną w opracowaniach dotyczących życia i twórczości Lina Yutanga, autorka omawia z uwzględnieniem perspektywy i metodologii współczesnej filozofii porównawczej, zwłaszcza jej aktualnych trendów dotyczących porównywania filozofii chińskiej i zachodniej, co pozwala uchwycić swoistość i wewnętrzną logikę przedsięwzięcia, która nie została dotychczas zadowalająco opisana ani zinterpretowana w literaturze przedmiotu.

<https://akademicka.pl>

